

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretiuu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Trupulu si sufletulu.

Raportulu d'ntre trupu si sufletu se tiene de obiectele acele, cari s'au cercetat de-candu esista omenimea cu mare staruintia, fara a se fi adusu prin acést'a nici pana astadi o deslegare deplina a istei intrebări importante. Pentru educatoriul din tóte cate taia in sfer'a lui nici unu lucru nu e mai ponderos, cá cunoscinti'a acelu raportu, de órece elu din aceea are d'a si trage totu indreptariulu pentru manecarea sa. Éta-ne totodata si temeiuu, pentruce avemu datoria a atinge obiectulu acést'a.

Din marea insemnatate a lucrului si din angustimea colóneloru nóstre lectoriuu va puté a prevedé inainte, ca nu ne póte fi aici scopulu pe atatu de a statori rezultate finale si d'a stórcé materi'a cu totul, catu d'a indrumá aici acele oserbatiuni, care trebue se premérge judecatii definitive, daca este cá acést'a se nu fia unibaturala si ne'ntemeiata.

Spre a nu dá inca la 'nceputu ansa la contradictiuni, ne vom formá conceptulu despre sufletulu omului atatu de generalu, incatu totu insulu se aiba a fi prin acést'a indestulitu. Se luámu dara sufletulu cá p'acea est'ime, ce are puterea d'a formá simtieminte, oserbatiuni, intipuri (imaginari), simtiuri si nadiuri. Acum totatata ne e, ca cum nescine si-va depinge mai de parte acésta fiintia in specialu si cum va voi s'o ma; numésca; noi nu vremu a pune margini agerimei si genialitatii nimunii in directiunea acésta si credemu a nu fi nici catu impuitori, daca rugámu pe totu-insulu a ne concede, cumca intr'aceea totusi suntemu un'a toti, ca in omu esista unu Ce (de pe noi principu, ori substratu, ori putere, ori facultate, ori materia, ori ori-sicum altufeliu mai voiésca unii-altii), care simtiesce cugeta, simte (pipaie) si voiesce.

Insa óre unde se fia astu Ce? Este-elu óre latitu prin totu corpulu (trupulu),— precum eterulu prin univertu — cá o substantia nespusu fina, dupa forma asemene neponderabililoru (caldur'a, lumin'a, electricitatea, magnetismulu)? Ori sufletulu are in corpu o

siédia determinata, unu locu anume, deosebitu? — Aste sunt dóue intrebări capitale asupra referintiei trupulu si sufletulu. Se ne succéda óre a dá la ele unu respunsu otaritu? Si e acést'a de-comunu cu putintia? — Despre aceste ne vom puté dá socotéla la finea meditatiuniloru nóstre. Atunci celu-pucinu avemu acelu profitu, ca suntemu mai modesti in punerea intrebárilor; ca cunóscemu, catu de usióre sunt intrebatiunile in cause insemnate si catu de grele responderile; ca nu suntemu pretindietori de respunsuri acolo; unde nici noi nu scimu se dámu si unde de comunu sciinti'a omenésca nu póte s'ajunga la rezultate insemnate; ca nu voimu a ne dá aeru d'o intieleptiune deosebita, prin care se suflámu in ventu prestatiunile altoru cercatori.

Intrebarea despre loculu sufletulu e stravechia. Acel'a in deosebite timpuri si la deosebite popóre s'a strapusu in diferite parti ale corpulu; totusi totdeun'a in de-acele, dela cari aterna absolutu conservarea vietii. Pe-candu astadi se iáu de siédia a sufletulu mai cu sama crerii, ori numai singuri, ori cu adaogirea maduvei spinarii si a intregi sisteme a nerviloru, ori intregi ori si numai un'a séu alta parte a acelor'a: in timpii vechi asta insemnatate se ascrieá s angelui, si opiniunea acést'a mai domnesce inca si astadi la unele popóre. Chiaru si in testamentulu vechiu s'ar aratá unele urme de asta parere la I. carte alui Moisi 4, 10; 9, 4—6, cum si in impregiurarea, ca erá opritu d'a mancá sange, fiindca prin acésta sufletele animaleloru ar intrá in omu.

In vechime de-comunu nu se dá creriloru asiá insemnatate inalta, cá in timpul mai nou. Insusi Aristotele nu i-a tienutu de neaparatu trebuintiosi spre conservarea vietii corporale si spirituale si dedea cu socotéla, ca ei (crerii) ar fi numai o »spongia recoritóre«, care ar mai stemperá ferbintiél'a sórelui. Platone punea diversele parti si puteri ale sufletulu in diverse (deosebite) parti séu organe ale corpulu, cam cá mai incóce Gall, numai catu acést'a spre impartirea facultatiloru spirituale (sufletesci) nu iá intregu corpulu omenescu, ci singuru numai deosebitele parti

ale creriloru. Amendoi sunt opusi opiniunei, ca sufletulu ori spiritulu cá fíntia necompusa sinedividibíla, ar putea se se afe numai la unu singuru punctu, care s'a cautatu cu silintia, dara inca nu e aflu. Contra taturoru acestoru pareri se lupta idealismulu, care declara corpulu peste tota numai d'o aparintia góla (naluire, nimic'a). Aici firesce nu mai póte fi apoi intrebare, in cari parti ale acelu'a ar locuí sufletulu, de-órece elu nu e privitu de unu ce aievea, ci numai d'unu productu (lucru idealu, intipuire, idea) alu sufletulu séu spiritulu.

In fine a mai aparutu si aceea, ca sufletulu fia-cui este a se socoti la corpulu lui si nu la alu altui'a, in sa elu nu este nici cum de a ni lu-intipuí din punctu de vedere alu spatiului (locului), ca prin urmare asupr'a lui nu putemu nici cum aplicá conceptele de figura, mesura, locu, margine si stensu nimic'a, si asiad'ra de unu locu alu sufletulu nu póte fi vorba in sensulu acelu'a, cá de referintiele d'intre corpuri si corpuri. Acest'a este acelu modu de oserbatiune, ce face bas'a sistemii lui Benecke, si dupa care trebue se dicemu, ca sufletulu e „pretutinde si totusi nicaire“; adica sufletulu dupa estimea sa spirituala e pretutinde, éra in sensulu spatiositatii materiale, cu care elu n'are d'a face nimic'a, nu e nicaire.

(Vá urmá.)

Rugamintea mai multoru inteliginti romani din tienutulu Reghinulu sasescu catra Escel. Sa Metropolitulu A. I. Stere'a Si ulutiu pentru infiintierea unei asociatiuni spre sustinerea si prosperarea durabila a scólei nationale romane din Reghinulu sasescu.

Escelenti'a Ta, Préluminate si Présantíte Domnule Archiepiscópe si Metropolitu, nó ue prébuun si induratu parinte!

Escelenti'a vóstra credemu ca vati induratu a ve convinge, ca binele spirituale si morale alu unui poporu nici prin unu midilocu nu se póte mai siguru fundá, ridicá si inaintá, decatu prin institute bune de crescere si invetiamentu.

Sciti Escelenti'a vóstra si cunósceti mai bine, cá noi, ca in dulcea nóstra patria asemene institute mai virtosu nationale, luandu afara o pareche de gimnasia, vero dóue trei scóle normali si triviale mai bunicele, alte nu sunt.

Escelenti'a vóstra sciti si aceea, ca de injuri'a seculeloru trecute sbiciuit'a nóstra natiune, ne fiindu in stare a-si fondá Capitale propria, tóte institutele nóstre dela scólele populare pana la gimnasia se sustienu cum

se potu din contribuii séu oferte, cu unu cuventu din midilóce private, cari la noi dupa potintia si starea nóstra materiale s'ar potea dice ori si cum mari, in sa facia cu cerintiele si impregiurarile timpului presentu, fórte pucine. Lipsita fiindu dara natiunea de capitale si fundatiuni nationali, ér' privatii totu din privintia finantiala nepoténdu ajutá institutele folositóre cum aru postí spiritulu timpului, nu vá prinde mirare pe nimene, daca barbati nostri iubitori de luminarea si inaintarea natiunei si respective toti patronii si amicii scóleloru si-tienu de cea mai santa datoría, a meditá adeseori pentru pastrarea si prosperarea scóleloru esistente, si staruescu din tóta anim'a si cu tóte potintiósele midilóce, pe cai drepte si oneste, a ingrigí despre inflo-rirea loru.

Deci Escelentia! sperámu ca nu ve vomu superá, bá din-contra credemu, ca vomu meritá binecuventarea si grati'a Archi-pastorésca, daca inflacarati de zelulu de a vedé inaintandu scólele nóstre nationale, si cu aceste binele nationalu si patrioticu, indresnimu cu submisiune fiésc'a a indreptá indurata atentiune a Escelentiei vóstre, bunului nostru parinte, spre mai d'aprópe luare in privire a starei scólei nóstre romane din Reghinulu sasescu.

Dintre tóte scólele romane afluóre in comitatele Turd'a, Clusiu si in Scaunulu Muresiului, scól'a romana din Reghinulu sasescu se póte numí cea mai buna. Acesta scóla fundata inca la an. 1836 de demnulu patronu si amicu alu culturei nationale, de natiune multu meritatulu barbatu Theodoru Sierbanu Lupu, sub neuitatulu invetiatoriu Mateu si-castigá in anii ante 1848 renume frumosu.

Dupa sufocarea revolutiunei inan. 1852 Inaltulu c. r. gubernu recunoscéndu necesitatea unei scóle bune in tienutulu Reghinulu, concese a se organizá scól'a nóstra dupa planulu scóleloru normali sub nume de scóla triviale cu trei clase, prevediendu-se provisorie cu doi invetiatori si unu adiunctu. Celoru doi invetiatori li se asemnara din cus'a alodiale locale cate o léfa *pro hic et nunc* desi pucina, dara sigura. Adiunctulu primi unu ajutu de 50 f. v. a. din fondulu normalu romano-catolicu. Tinerimea in cursu de unu anu facú progresu insemnatu sub conducerea acestoru trei barbati zelosi intru implinerea chiamarei loru; in sa escandu-se intre densii o certa si neinvoielá scandalósa, venerabilulu consistoriu midilóci depunerea adiunctulu din oficiu si transferirea ambiloru invetiatori.

In anulu 1853 avú a se bucurá scól'a nóstra in

persónele D-loru Sale Petru Anc'a si Basiliu Dumbraua de doi tineri zelosi intru instituirea tinerimei. Acesti'a, desi numai doi insi, prin o diligintia continua, desteritate practica si tractare blanda cu invetiaceii sei, sciura a indulci tinerimea alergatoria din Campia si montii resariteni, si-ai initiá in studiile normale astfelu, catu scolarii absolvindu aici. sunt si a fostu in stare totdeuna a trece, spre cea mai mare bucuria a parintiloru, la clasele gimnasiali. Inmultinduse de o parte scolarii, de alta parte postindu-se noua organizare a scóleloru normali, cá fiacare scóla, care voiesce a traí cu dreptulu scóleloru normali séu principali se aiba patru clase, cá se nu ne vedemu scóla degradata séu inapoiata, ne amu ingrigitu, cá se se deschida si a IV. clasa.

Dupace prin un'a reuniune, a carei scopu este, cá prin tienerea unui balu natiunale in totu anulu, se ne radicámu unu capitalu séu fondu scolasticu — castigásemu atatu capitalu, in-catu ne stá in dispositiune pucine interese intrecutóre, hotarirem in 1857 a mai ridica un'a cathedra si pentru alu treilea invetiatoriu.

Acésta cathedra, de care erá legatu unu salariu de 100 f. m. c. si cortelu naturalu, o ocupa tenerulu Nicolau Harsianu. Atinsulu salariu in anulu primu cu scopu de a usiorá fondulu scólei, s'a resolutu unu mecenatu cunoscutu a lu-respunde din ale sale.

In anii urmatori se acoperi o parte din interesele disponibile, o parte din colecta in urma si din venitul curatu alu balului natiunale.

Intr'aceea sub conducerea acestoru trei bravi invetiatori inflori din di in di scóla nóstra, pana in diu'a de astadi; dorere inasa ca pe venitoriu nu ne potemu maguli in asemenea sperantia: Invetiatoriulu Nicolau Harsianu, ne fiindu in stare a mai poté subsista, dupa cum singuri o vedemu — cu una léfa asiá mica, s'a multiumitu de servitiulu invetiatorescu si a parasitu scól'a. — Cei doi — cari tragu salariu din cas'a alodiale cate 190 f. m. c. din fondulu normalu rom.-catolicu, cate unu ajutoru anualu de 25 f. m. c. din fondulu scólei nóstre cá bani de cortelu cate 48 f. m. c., din fundatiunea Serbaniana cate 8 f. m. c., fiacare cate unu salariu in suma de 271 f. m. c. séu 279 f. 55 cr. v. a. — se plangu mereu si si-arata nemultumirea cu subtirele salariu, ceréndu cu tóta ocaziunea imbunatatirea lefiloru.

Noi vedemu bine si trebuie se cunósca fiacare ne preocupatu, cumca unu invetiatoriu cu léfa aratata nu si-póte acoperi nici cele mai modeste lipse de tóte

dilele, bá dupa impregiurarile presinte facia cu scumpetea cea mare n'au modru de traitu.

Si aceea o recunóscemu, ca ar avea dreptu se pof-tésca, cá dupa unu servitiu de optu ani se li se inmúltésca salariiele, precum se cam intempla si pela alte scóle; inasa ce avemu de a face, daca pe-langa tóta voia buna ne lipsescu midilócele.

Cá nu prin descuragiarea invetiatoriloru, séu chiaru esírea loru din sinulu scólei nóstre, se ne vedemu scól'a cadiuta mane poimane intr'unu rangu cu scólele comunale ne aflandu nici unu midilocu, afara daca nu neamu atinge de miculu capitalu alu scólei prin care inca numai pe doi, trei ani amu fi ajutati, si venitoriu scólei ar deveni mane poimane si mai precariu, dupa mai indelunga si seriósá consultare intre subscrisii, dupa mai multe convorbiri si cu alti inteligenti din giuru, ca ce ar fi de facutu in asemenea impregiurari, deveniramu la ide'a de a forma o asociatiune, crediendu ca numai asiá ne vomu poté dotá amesuratu indigentieloru presinte invetiatorii, acaroru zelu i-a sciutu castigá si sustiené renumele scólei pana acum, si dela acarora diligintia, aplecare si voia depinde inflorirea scólei nóstre si pe venitoriu.

Deci iertati Escelenti'a vóstra, cá cu ce mai adunca fésca reverintia, incredere si supunere se ve desco-perimu opiniunea nóstra modesta in privinti'a formarei indicatei asociatiuni.

Pe-langa tractulu Reghinului sasescu statatoriu din 33 comune gr.-cat. se intinde in partea nordica apusana prin asiá numit'a Campia, tractulu Foragaului cu 22 si tractulu St.-Martinului cu 17 comune; comunele acestoru dóue tracturi de-arendulu sunt mari si avute, fiindca au locuri intinse si fructifere; pe ajutoriulu acestora credemu ca potemu contá, deórece de comunu din aceste tracturi se aduna tinerii la scól'a nóstra. — Ambele tracturi se dirigéza de nescari D-ni protopopi meritati si zelosi, cari posedu increderea poporului subordinatu, si au voia si anima, bá data ocaziune s'a si promis a conlucrá pentru infántiarea unui fondu in favórea scólei din Reghin. s., mai in fiacare comuna se afla cate unu parochu inteligentu, care pré lesne s'ar convinge despre santienea scopului, si ar fi si in stare a copacitá si pe poporenií sei.

In tractulu Reghinului autoritatea si energi'a (?) Dlui protopopu si mai d'aprópe cunoscinti'a nóstra mai cu toti barbatii mai insemnati din comune, ne face se sperámu, ca desi comunele sunt mai mici si mai miserace, totusi a proportiunea puteriloru loru vor contribuí, cu

atatu mai virtosu de-órece inca multe comune posedu obligatiunile imprunutilui de statu — si li se va face cunoscutu si aceea, ca scolarii din comunele contribuyente nu vor avé de a respunde didactru etc.

Dela 70 comune din amintitele trei tracturi castigate odata a contribui in folosulu scólei nóstre vremu a sperá, ca oferindu fiacare comuna in numeru rotundu numai cate unu minimum de 100 f. v. a. s'aru formá unu capitalu de 7000 f. v. a., alu carui interese 6% anu-atim aru face 420 f. v. a. Dara noi sperámu, ca comunele mai mari, voru subscrie si cate 200 f. v. a. si asiá capitalulu aratatu s'ar mai duplicá, séu celu pucinu s'ar potea sui la unu maximum de 10.000, ale carui interese 6% v. a. aru aduce unu venitu de 600 f. v. a. Acestia alaturati la sum'a de 569 f. 10 cr. v. a., cari o primescu invetiatorii nostri din cas'a alodiale si de airea, ar face un'a suma de 1169 f. 10 cr. v. a. prin cari prin subscriptiunile private ale conciviloru romani din Reghinulu sasescu si magiaru, carii se promitu a premerge cu esemplu bunu, credemu ca pe usioru s'ar urcá totu venitululu anuale alu scólei la vero 1200 f. v. a., din care amu fi in stare a ne organizá scóla stabila, a ne dotá invetiatorii trebuintiosi, incatu se nu trebuésca a fi ingrigiti si lipsiti chiaru si de panea de tóte dílele; ne amu puté castigá recuisele la invetiamentu necesarie, si cartile pentru invetiaceii miseri si orfani: bá dóra mane poimane neamu potea vedé in aceea stare fericita, catu se potemu adaoge la scól'a principale si vero parache de clase mai inalte, cá asiá se avemu o scóla sub-reala, de care inca are romanulu trebuintia, cá de panea de tóte dílele.

Cá comuneloru contribuyente se nu le vina oneróse subscriptiunile, ér' scól'a se fia sigura de capitalulu oferitu, cam deodata dupa parerea nóstra ar fi se se poftésca in anulu antaiu numai interesele capitalulu subscrisu, apoi in fiacare anu urmatoriu, se se indatorésca comunele respective contractualiter a depurá anumitu cuantu din capitalu cu interesele dupa intregu capitalulu, asia catu in patru ori si cinci ani — multu — dupa olalta urmatori, se se véda scól'a cu capitalulu subscrisu realu prevediuta si dotata, ne mai avendu a se teme de unele eventualitati ne precalculate.

Spre a se usiorá comunele intru respunderea sumeloru subscrise si spre a incungiurá repartitiunile si de acolo urmandele alergari si neplaceri, am vedea cu scopu, cá poporulu se se invetie de-catra preotíme, cá prin segregarea unoru locuri din pamenturile aratóre, tienetorie de hotarulu comunei si lucrarea loru prin toti

membrii comunei in solidum, se se puna in stare numai din fructe a castigá anualu ratele solvende.

La resolvárea problemei acestia si ducerea in deplinire a ideei nóstre, care e intrebare de viétia pentru scól'a nóstra, DD. parochi si protopopi in frunte insociti si ajutati de inteliginti'a civile potu contribui mai multu, asiadara umilit'a nóstra rogare cu fiésca incredere aster-nuta Escelentiei vóstre acolo cintédia:

Cá Escelenti'a vóstra, luandu in gratiósá consideratiune starea scólei nóstre si fiutoriulu ei, se ve indurati parintiesce a indatorá pe DD. protopopi ai atinseloru trei tracturi, cá punéndose in cointelegere cu inteliginti'a romana din Reghinulu sasescu si tienutulu lui, se discuteze asupra midilóceloru, prin care s'ar puté piulu nostru desideriu face fapta.

Totodata prin o gratiósá scrisóre de mana se ve indurati a indemná pe toti parochii, curatorii bisericesci inteligentii si toti fii sufletesci din preatinsese tracturi, cá se ne dea mana de ajutoriu la intreprinderea acesta santa, si pentru natiune, cá si pentru patria si statu folositoria.

Prin o buna intielegere, energica staruintia si concu-lucrare intielépta a inteligintiei si a preotímei sub conducerea intielépta si patrocínulu caldurosu alu Escelentiei vóstre, de si suntemu miseri, potemu face multu si mare bine!!!

Escelenti'a vóstra! Precum cu ocasiunea dotarei invetiatoriloru si organizarea scólei nóstre v'ati induratu cu tóta energi'a parintiésca si archipastoresca a ne dá mana de ajutoriu, prin care v'ati castigatu unu diamantu frumusu stralucitoriu pe mitr'a archierésca; asia cu acésta ocasiune v'ati inscrie — de noi toti adoratululu nume — cu litere de auru in anelele scólei nóstre: éra noi, urmasii nostri si toti, carii se voru impartasi de bineficiurile spirituali ale scólei nóstre, ne vomu tiené de cea mai placuta datorita pe altarile animeloru nóstre, a aduce cele mai sincere sacrificia de multumire si memoria eterna pentru Escelenti'a vóstra, intemeiatorulu si regeneratoriulu scólei nóstre.

Dorindu din anima, cá ide'a nóstra se meritéza in-alt'a atentiune, aprobare si partiure a Escelentiei vóstre, comendandune gratiei parintiesci, pe langa sarutarea dreptei archipastoresci cu celu mai profundu respectu remanemu

Ai Escelentiei vóstre

Reghinulu sasescu, 22. Augustu 1861.

fii credintiosi

Sierbanu Teodoru Lupu m. p., proprietariu in M.-Reghinu.

Alesandru Siotropa m. p., c. r. perceptoru.

Ioane Rusu m. p., c. r. actuariu in disponibilitate.

Georgiu Botta Cavaleru m. p., c. r. adiunctu in disponib.

Alesandru Silasi m. p., pensionatu c. r. perceptoru si cu crucea de auru decoratu.

Ioane P. Mageru m. p., proprietariu.

Niculau Marinovicu m. p., negutiatoriu.

Petru Grecu m. p., negutiatoriu si curatoriu primariu.

Georgiu Marinovicu m. p., negutiatoriu.

M.-Osiorheiu, 29. Sept. 1861.

Multu onrate Domnule! Esti rogatu a primii spre publicare in Am. Scól. aicia alaturat'a adresa, spre ce neau siltu o drépta recunoscintia a fapteloru préstimátului barbatu; recomandu

plecatu
Parteniu Trombitás de Betlen,
protopopu.

**Adres'a soborului gr.-orient. a M.-Osiorheului
catra Ilustritatea Sa D-lu consiliariu de scóle
Dr. Pavelu Vasiciu.**

Ilustritatea Vóstra!

Aduncu stimate Domnule!

Seculii din urma jacu din deretrulu nostru cá un'a nópte adunca, sub a carei umediéla si intunecime gema gradin'a cea mai scumpa pentru noi pe pamentu — sub gelulu érnii; éra plant'a cea mai nobila din gradina, care udinióra in inflorirea ei — erá decórea pamentului, rapindu-i nóptea inundanta caldur'a si lumin'a, peste scurtu isi pierdú floricelele ornante, foile ei cadiura palide la pamentu, si trunchiulu celu giganticu, tingea a vestegire. Nóptea tienú indelungatu, dar infine se îndurá ceriulu, unu viforu cutreitoriu sparge nuorii, si dintre acestia se ivesce auror'a primaverii — departe in sa inca si incongiurata de negura si aboru. Dar departarea acést'a, negur'a si aborulu nu potura impedecá reinvierea trunchiului, caci unu gradinariu trimisu de provedintia de diminéti'a pana sér'a neobositu curá de dinsulu. — Trunchiulu in scurtu odrasli din nou cu un'a esuberantia rara, si frundiulitiele fragede, de care e acoperitu, sunt dovedi vii despre sirguinti'a gradinariului.

Acésta, Ilustre Domnule, e icón'a cea naturala, ce vibréza inaintea ochiloru nostri, cari cá simplii economi privimu din punctulu nostru de vedere la deceniulu trecut si la fruptele acestuia.

Nópte adunca jacea de seculi asupr'a formósei patrie si plant'a cea mai nobila din scump'a acésta gradina — natiunea romana — cadiú perdiendusí flórea inteligintii sale de prad'a vandalismului si ajunsa la starea cea mai trista, la care póte duce vitrigitatea si unilateralismulu pe vr'unu poporu pe pamentu. Un'a mare, si cea mai frumósa parte a inteligentii erá instrainata — rapita dela noi — invetiamentulu, unde nu opritu cu totul, erá impedecatu cu fortia; despre institute de cultura — si mai alesu populare — nici ca se pomeniá: natiunea intréga gema in nóptea spirituala.

Acést'a ne erá starea, in care ne aflarati Ilustre Domnule, candu din gratiós'a îndurare a Maiestatii Sale

— dar mai multu tramisu de bun'a Provedintia — inbracarati postulu de consiliariu de scóle. Scimu Ilustre Domnule, cata truda, catu necasu si cata sudóre v'a casionatu lupt'a spre a pune celu potiennu primii pasi spre esmulgerea poporului romanu din ghiatiós'a nópte spirituala, dar cunóscemu si virtutea, energi'a si zelulu, cu care V'ati luptatu; si astadi inca ne patrunde una santa pietate, candu ne aducemu aminte cum Ve veduramu in midifloculu nostru, candu cá pe amiculu celu adeveratu consultandune, candu cá pe parintele celu bunu ce dogenesce: ambii necrutiendu nici ostenéla nici sudóre in inaltulu zelu de a prelucrá pentru prosperitatea nóstra.

Si neobositulu gradinariu nu se indestulú cu atata, ci intindea insusi fiindu departatu dela noi tineriloru mladitia, pe care setea de sciintie le-au departatu din sinulu nostru — prin cuvinte si fapte recreare! Cine scie numerulu sermaniloru studinti, care lipsiti in strainatate aflara ajutoriu; cine numerulu acelor'a, care aprópe de desperare aflara solatiulu celu mai dulce in parintesc'a iubire a Ilustritatei Vóstre — ?!

Nu suntemu in stare de a enumerá marinimósele — nu escelsele merite ale Ilustritatei Vóstre; fructulu osteneloru: numerulu celu frumosu de scóle populare, sutele de pruncuti, care au pasitu antai'a-óra pe pragulu loru, si prin trinsii intrég'a generatiune venitóre pe pragulu culturai intelectuale — sunt si voru fi si pe venitoriu martori vii despre densele. Noi numai convictiunea nóstra aceea o vomu esprimá — si ori-care romanu bunu va simpatisá cu noi —: ca raru barbatu se afla astadi in sinulu natiunei nóstre, caruia noi amu fi obligati cu atat'a recunoscintia, cu atat'a stima si devotiune — cá Ilustritatei Vóstre!

Scimu si aceea, ca un'a scurta privire la minunatulu succesu — va convinge si pe Ilustritatea Vóstra, ca opulu ce l'a produsu — e efectulu virtutii, a carei consciintia e cea mai mare bucuria, celu mai scumpu ornamentu pe pamentu; scimu, ca pentru unu romanu de zelulu celu inaltu si amorulu acel'a catra patria s natiune, de care sunteti patrunsu Ilustritatea Vóstra, resplat'a cea mai mare e — consciintia de a-si fi implinitu misiunea s'a cu tóta santitatea: si totusi nu ne putemu retiené de a inmarí triumfulu virtutii prin un'a sincera si fierbinte multiamire din parte-ne pentru neobosit'a ostenéla de 8 ani; aiba acést'a numai efectulu acela de a Ve convinge Ilustre Domnule, ca sunteti scumpu si neuitaveru inimei poporului, pentru alu carui bine comunu jertfireti timpulu acel'a.

Increderea si pietatea, ce o avemu catra Ilustritatea

Vóstra ne imbarbatesce mai departe de a esprimá si un'a dorintia generala a poporului si pré umilita rogare a nóstra.

Noi, Ilustre Domnule, suntemu patrungi de maretiulu principiu, ce a condusu pe Ilustritatea Vóstra in decursulu activitatii, ca adica: „cine va remané acum'a indereptu, se va stinge — — — .“ si nu neamu simti mai fericiti cá atuncia, candu convictiunea despre adeverulu acest'a nearu involnicii destulu, spre un'a imitatiune amesurata egregiului esemplu alu Ilustritati Vóstre; esperinti'a din timpulu celu mai nou ne-a convinsu in sa despre aceea, ca marimea viforiloru ce amenintia de presintu nóu'a odraslire coversiesce tóte puterile nóstre, si nici decisiunea cea mai energica, nici lupt'a cea mai ferbinte inanimata de unu asemenea amoru catra patria si natiune aru potea fi altu-ceva, decatu aberarile unei turme lipsita de intielept'a conducere a probatului pastoriu — — — . Ce usioru s'aru poté sub atari jurstaru intemplá, si trist'a nóstra esperintia din cestu anu ne insuffa ingrigire — cá tiner'a odraslire lipsita de cur'a sapientului gradinariu se se inadusiésca priu vifori amenintiatori.

Dar' noi nu desperámu Ilustre Domnule, caci ne mangae speranti'a, ca barbatulu acel'a, care si pana acum a trecutu departe preste marginea datorintii si cá celu mai iubitoriu fiu alu patriei se lupta mai multu din virtute escelsa: nici de aicea inainte nu va resistá impulsulu inimii sale; caci consciinti'a cea mai durerósa pentru unu parinte e aceea, de a-si lasá orfani pe pruncii sei, si gradinariulu celu bravu isi desbraca trupulu propriu, spre a poté scuti plinele de sperantie mladitie dinaintea viforului. — Éra noi din partene suntemu obligati pentru totdeun'a prin stim'a si devotiunea, de care suntemu petrungi cu concredere catra conducatoriulu celu marinimosu, care eu singerfire s'a silitu a pune fundamentu de stinca prosperitatii nóstre.

Nu putemu dara resistá dorintiei nóstre, de a onorá si de aici inainte in stimat'a persóna a Ilustritatii Vóstre pe conducatoriulu celu bravu alu culturei intelectuale, pe care ceriulu ne a-donatu; nu putemu resistá cu atata mai pucinu, ca deceniulu trecutu a documentutu cu mii de esemple, ca nu ghiatiós'a severitate a oficialismului, ci zelulu celu adeveratu, increderea si pietatea a produsu faptele cele mari.

Értati-ne dara Ilustre Domnule, de a esprimá cu ocasiunea acést'a si aceea dorintia ferbinte a poporului, si pré umilita rogare a nóstra: cá se binevoiti Ilustritatea Vóstra si de aici inainte a portá parintésca

ingrigire asupra culturei intelectuale a poporului romanu din tractulu acest'a protopopescu, care cu ocasiunea siedintiei sobornicale din 1. Septemvre a. c. ne a onoratu cu placut'a indatorire, de a esprimá Ilustritatei Vóstre pe langa ferbinte multiamita de mai susu — votulu seu de incredere si acést'a umilita rogare.

Asecurandu pe Ilustritatea Vóstra, ca neincetatu ne vomu rogá de Atotubunulu Ddieu, se Ve donéze dile multe si fericite — spre binele comunu alu patriei si natiunei nóstre, remanemu

Ai aduncu-stimatu Ilustritatei Vóstre

Din siedinti'a soborului protopopescu
alu M Osiorheului tiecuta in 18.
Septemvre 1861.

préplecati servi
(urméza subscrierile)

preotii tract. si inspectorii
mirenesci scolari.

Sciri scolastice.

Deva 18. Oct. s. n. Cu acésta ocasiune viu a ve face cunoscutu si starea scóloru din Cottulu acest'a. Acestea tóte s'au organisatu binisióru, centralisanduse cate 2—3 comune la olalta — fiacare invetiatoru are léfa pe anu 200 f. v. a., lemne d'ajunsu si cuartiru liberu, plat'a si-voru capeté-o regulatu pe luna séu pe patrariu dela Comitatu, aducédu cuitantie subscribe si de inspectorulu districtualu ca au facutu ceva progresu cu pruncii.

Georgiu Lorentiu.

Ungari'a. Pest'a 14 oct. Domnule redactoru! Intr-unulu din numerii fóiéi DTale Ti-am fostu scrisu despre nasuinti'a tinerimeii romane de-aici, de a esoperá infiintierea unei catedre de limb'a si literatur'a romana la universitatea acést'a.

Éta acuma sumu in placut'a posetiune de a Te insciintá, cumca acea catedra in anulu viitoriu nesmintitu se va infiintia, incatu locutiinti'a acuma a si detiermuritu léfa profesorului in 1000 de fiorini.

Acuma dara pentru ocuparea acestui postu, credu ca se vá deschide concursu, — si nóue, tinerimeii romane din Pest'a, ne place a crede, ca cá pe antaiulu profesorulu vomu salutá pe D Sandru Romanu.— Despre care la timpu Te voiu insciintá.

I. V.

— *Crisiulu rapede* in septemvre. Credu, ca om publicu cetitoriu alu jurnalului acestuia vá asteptá cu sete, cá se scie ceva si despre starea scóloru din districtulu acesta, si inca cu atat'a mai virtosu, fiind-ca corespondintiele din partea romaniloru ungureni dupá

lamentarea unui corespondinte din Ungari'a, sunt foarte rare; dreptu aceea, cá se stemperu in catuva setea acést'a, io mi-ieu voia, a incunoscintiá pe on. publicu cetitoriu despre starea scóleloru romane unite*) din districtulu acesta; dar cá se nu pierdu timpul cu vorbe multe, me voiu incercá se fiu catu se póte mai scurtu.

Deci se incepemu cu Borodulu mare cá orasiu; aici este scóla de piétra foarte buna cu quartiru onestu, zidita inca sub de pi'a memoria Dlu episcopu Samuele Vulcanu si reparata in anulu trecutú prin staruinti'a resolutilui si bravului barbatu, pré-onorátului Domnu Nicolau Palladi protopopulu Crisiului, cum si prin a invetiatoriului locale, cu unu salariu de 240 f. v. a. solvendu de comuna, 16 orgie de lemne si gradina de unelte buna.

Invetiatoriulu e destulu de aptu de a corespunde chiamarei sale, in anulu acést'a au frecuentatu scóla 64**) de elevi impartiti in 3 clase, au depusu esamene cu sucesu bunu, numai ca in timpul de véra n'a fostu scól'a asia bine frecuentata pe cum s'ar fi convenitu, din cauza ca parinti nu-si pré dau copii la scóla; sperámú deci ca pe venitoriu se voru luá mesuri mai aspre, cá copii se se tramita la scóla. Disei mai susu cá Borodulu mare e opidu, si cá atare are tergu, din care trage venitu pe anu peste 400 f. v. a. si de ce merge totu cresce; sentiendu-se deci lips'a de cultura aici in districtulu acesta mai curatu romanu, inainte de acésta cu doi ani s'au provocatu orasienii, cá venitulú tergului se-lu sacrifice pe sam'a scólei, la ce provocandu-se orasienii s'au invoitu bucurosu, si s'a fostu proiectatu cá din susnumitulú venitu cu timpu se se infintieze clase normali asiá, cá tenerii studiendu aici se póta fi primiti in prim'a clase gimnasiale; dar *o tempora! o mores!* ceea ce intrig'a si machinatiunea contrariloru inaintarei romaniloru a facutu totdeun'a, cá romanii se cada sacrificiu intereselorú straine, nici aici n'a lipsitu; intielegéndu despre acésta notariulu (magiaru) de Borodu mare si judele comunale (nobile romanu!!!?) de pe atunci, tóta piétr'a a misicatu, cá se póta nimici planulu celu nobile alu braviloru romani, pana ce in urma in contielegere pe sub mana cu judele primariu cercuale, — amagindu totdeodata si pe orasieni — l-au nemicitu cu totulú.

In desiertu se luptara dup'aceea bravii protopopi

N. Palladi si I. Cristianu pentru apararea causei celei sante, caci aruncandu ómenii inimici culturei romanului neghina in sementi'a cea curata, bravur'a lorú remáse prosternuta, éra neghin'a sufocandu sementi'a nu-o lasá se resara si se póta produce fructulu celu doritu! Daca si romanulu vá ajotá pe iniiaicu spre a impede cá propri'a-si cultura, atunci *perditio tua ex te Israël!*

(Vá urmá.)

Varietati.

* Pentru constituirea deplina si inaugurarea „Asociatiunii nóstre transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu“ s'a facutu conch'amarea pe 4. Noemvre n. a. c., pe candu vor puté luá parte la aceeasi toti, carii dorescu a fi membrii ei.

Roz'a si Giorgin'a.

(Poesia didactica.)

Pela Petru prin gradina,
Cresce-o Roza si Giorgina; —
Ceriulu foarte se innóra
Ventulu aspru le 'mpresóra. —

Petru iute se grabesce,
Roz'a, cu pari si-o proptesce,
Ventulu, cá se nu i-o rumpa,
Ca-i o flóre foarte scumpa.

Dar Giorgin'a cea negriá,
Dice Rozei cu trufia:
„Prósta esti tu flóre mandra,
Candu te léga-asiá de blanda!“

Si candu Petru vrea se puna,
Si Giorginei paza buna,
Iét' — Giorgin'a flusturata,
Nu se da la pari legata. —

Roz'a - atuncea 'i graiesce:
„Parulu bine te pazesce,
Se nu peri in tineretie,
Ci s'ajungi la betranetie!“

„Scumpa Roza! mie-mi place,
Ce voiescu, se potu eu face.“
Candu Giorgin'a asiá graiesce,
Ventulu, tóta-o prepadesce!

Vedi acuma, tu pruncu bune!
Ca acelu ce se supune
Scapa de rea tempestade,
Si-si castiga libertate. —
Era celu cu capulu mare,
Numera dilele sale, —
Caci cu reulu se 'ntelnesce,
Si atuncea potienesce. —

Martiu 1858.

Marienescu.

*) despre starea scóleloru neunite nu sum informatu nici decum. Rf.

**) in anii trecuti s'a suitu numerulu eleviloru peste 100. Rf.

Margaritare. Asupr'a inimiciloru ti-resbuna cá finiculu celu nobilu; elu svêrie cu dattile 'n josu, candu cineva a datu in elu cu pétra.

— Cine nu considera erorile mici, va cadé currendu in mai mari.

— Resboiulu celu mai greu este a se luptá cu sine iususi, in sa si triumfulu celu mai frumosu este a se invinge pe sine.

— Ochii si urechile sunt ferestrele, éra gur'a e usi'a dela casa; daca aceste vor fi bine inchise nu va intrá nice esí vre unu reu in si din casa.

— Aurulu si argintulu teu ilu cumpeni, cu catu mai multu ar trebui se-ti cumpeni vorbele.

— In fantan'a, din care ai beutu apa, se n'arunci pétra.

-- La trei lucruri se cunósce omulu: la pungá, la pocalu si la manía.

— Amiculu omului e mintea lui, inemiculu lui — cupiditatea.

Insciintiare de Prenumeratiune

la
Cartea I. si II. a Istoriei Romaniloru
de
T. Liviu P.
in versiune romanésca.

Suscrisulu in anulu trecut, fiindu indemnatu de cati-va amici ai literaturii romanesci, traduse si tiparise cartea I-a din Liviu, alu carei venitu curatu lu-apromise cá ajutoriu pentru unu teneru romanu dela academia lipsitu de midilóce, si se oblegase ca la casu, candu i-se aru imbracisiá ostene'l'a cu caldur'a receruta, va traduce in totu anulu celu pucinu dóue carti. Prim'a promisiune nu fú in stare a o implini pana in minutulu de facia, ca-ce din 500 esemplaria ce tiparise, de abiá trecura jumetate, celelalte pana in dio'a de astadi jactu nevendute parte la insulu, parte pela O. D. Colectori; a dóu'a spre a satisfacé cuventulu de onóre incatu-va se implini, ca-ce acum se afla in stare a insciintia pe O. P., ca a esítu de sub tipariu si cartea II-a; ér a III-a o are tradusa; ci miculu salariu profesoralu neajungéndui spre acoperirea speselor ulterioére, pe langa acésta mai avendu si téma, ca o va patí cá si cu cea d'antaiu, de o cam data o lasá netiparita.

Deci se sentie motivatu a provocá pe O. publicu cu totu respectulu, si de una data alu rogá, cá se binevoiesca a spriginí cu concursulu seu acésta intreprindere literaria.

Cartea I-a e 80 cr. v. a.

„ II-a in locu 56 cr., prin posta 60 cr. v. a. Dela 10 esemplaria se da unulu rabatu.

Pretiuulu e de a se tramite prin epistole francate. Cea d'antaiu are 130 pagine a dóu'a 120.

Blasiu, 20. octovre 1861.

Ioane Antoneli,
prof. gimn.

Anuntiu. Tocma a esítu de sub téscu in tipografi'a lui S. Filtsch din Sibiu

Carte de lectura

pentru scóelele primarie romane de V. Romanu (partea I.) 10 cóle in octavu, costa legata 60 cr.

Lips'a unei carti bune de lectura pentru scóelele nóstre populare e multu mai simtita, decatu se trebuésca a invenderá p'aceea si prin sírele aceste; deci se spera o trecere catu mai buna a cartii numite, care inca si-va avea urmárite sale de multu asteptate.

Nr. 162.

(1—3.)

Concursu.

Pentru asiediarea altui invetiatoriu in locul deschisu la scol'a greco-orientala in comunitatea Costeiu mare si micu a cercului Bega din comitatulu Carasiu, se deschide cu acésta concursulu.

Cu acestu postu scolarescu e impreunatu:

salariu in bani gata . . . . . 160 l.

Pentru cheltuél'a scólei . . . . . 5 l.

Deputatu in cucurudiu . . . . . 12 meti

„ „ greu . . . . . 12 „

Cortelu naturalu in buna stare;

1 jugu de gradina

2 juguri de pamentu estravilanu 1. clasa } spre folosire.

Aducerea lemnelor de lipsa, care invetiatoriuulu le va cumpará, gratisu.

Competentii au dara recursurile sale documentaté pana la 1 Noemvre 1861 Calind. nou, la oficiulu comunalu in Costeiu mare se le substérna.

Costeiu mare, 17. octovre n. 1861.

Nicolau Damianu, antiste comunalu.

Cu numerulu acésta incepe patrariulu alu 4-lea alu anului curinte, pe care restimpu se priimesce abonamentu la Am. Scól. cu 1 f. Mai sunt inca esemplare dela 1. Iuliu pentru cari dorescu.